

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طراحی فضا و صحنه در پویانمایی

رشته پویانمایی (انیمیشن)

گروه هنر
شاخه فنی و حرفه ای
پایه یازدهم دوره دوم متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

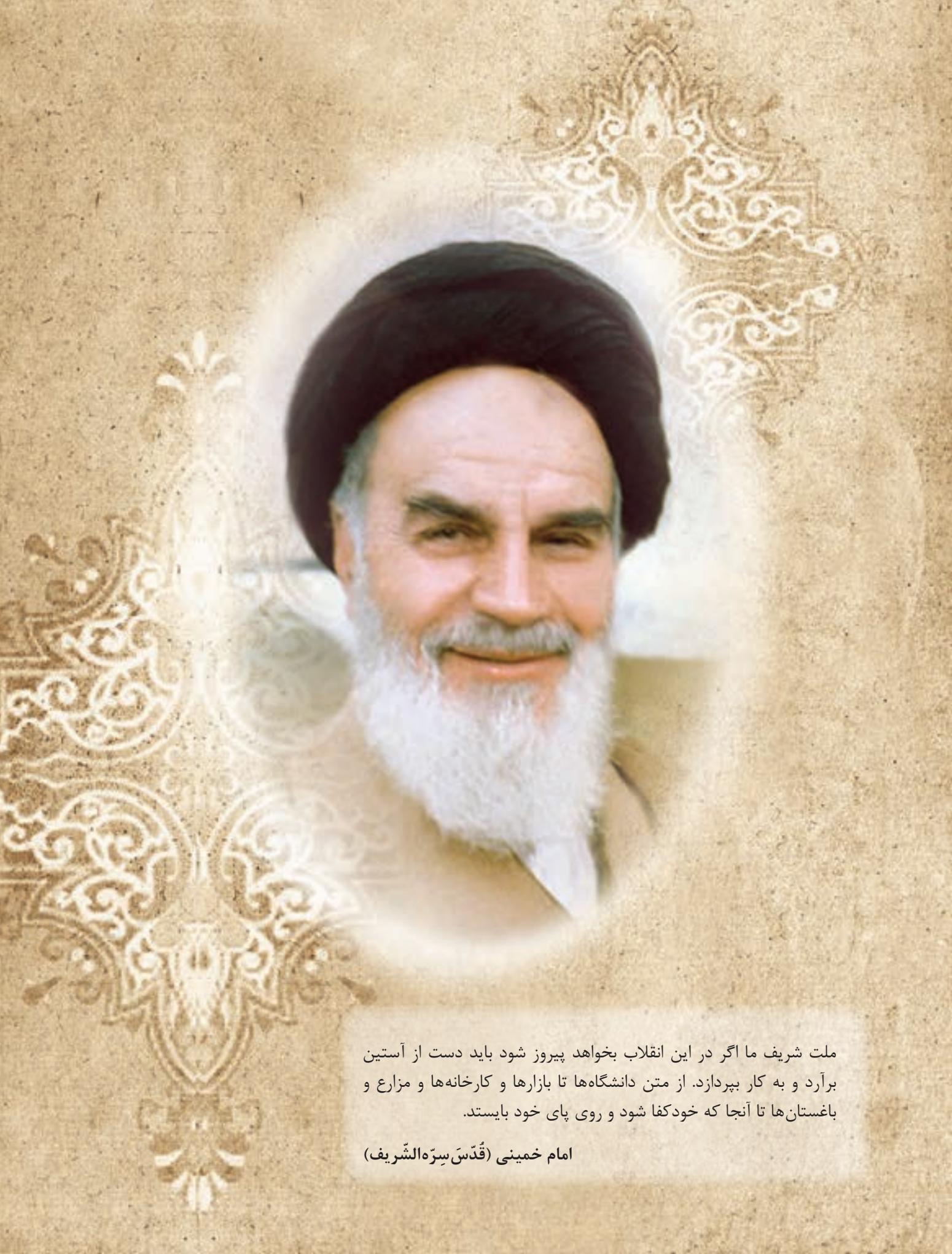
نام کتاب: طراحی فضا و صحنه در پویانمایی - ۲۱۱۶۵۳
پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:
دفتر تالیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کارداش
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:
نوروز عباسی، مرتضی کریمی، حسن توکلی، رسول گورکانی، مریم یگانه (اعضای شورای
برنامه‌ریزی)

مديريت آماده‌سازی هنری:
نوروز عباسی فصل‌های (۱، ۲)، مرتضی کریمی فصل‌های (۲، ۳)، حسن توکلی فصل (۴)
شناسه افزوده آماده‌سازی:
رسول گورکانی (۵) (اعضای گروه تألیف) - سید محمد طاهری قمی، مرتضی کریمی
(ویراستاران علمی) - عزت الله خیرالله (ویراستار ادبی)
نشانی سازمان:
اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
سارا کاوه (طراح جلد)، فاطمه حسینی (صفحة آرا)، مریم یگانه (مدیر هنری و طراح
آیکون)، اسماعیل مسکرانیان (طراح شروع فصل‌ها)، بازبینی علمی (سیمین علی عسکری)
تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن: ۰۹۱۱۶۱-۸۸۸۳، دورنگار: ۰۹۰۸۳۰-۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

نasher: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران-کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج-خیابان ۶۱
(دارو پخش) تلفن: ۰۵-۱۶۱۰۵۸۴۹-۰۵، دورنگار: ۱۶۰۸۵۹۴۹-۰۴
چاپخانه: صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹
شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
چاپ اول: ۱۳۹۶ سال انتشار و نوبت چاپ:

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت
آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و
ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی،
تهریه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز منوع است و متخلفان تحت پیگرد
قانونی قرار می‌گیرند.

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین
برآرد و به کار بپردازد. از متن دانشگاهها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و
باغستان‌ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.

امام خمینی (قدس سرّه الشّریف)

فصل اول: فضاهای دوبعدی (کانسپت فضا)

۳	مقدمه
۳	طراحی اولیه فضاهای دوبعدی (کانسپت فضا)
۵	تحقیقات تصویری برای فضاسازی
۱۸	کانسپت اولیه فضای دوبعدی با اسکچهای اولیه
۲۱	طراحی فضای دو بعدی براساس اصول پرسپکتیو خطی و جوی
۲۵	بررسی کاربردی فرم‌های انسانی، حیوانی و اشیا در طراحی فضا
۳۶	طراحی کانسپت فضاهای رئالیستی (خیابان، کوچه، جنگل و...)
۴۸	طراحی نقشه و پلان کلی داستان
۴۶	خلق فضاهای فانتزی (اسطوره‌ای و تاریخی)
۵۳	خلق فضاهای فانتزی (علمی - تخیلی و ترکیبی)
۵۵	طراحی کانسپت فضاهای پیوسته دوبعدی (پانوراما و نامتعارف)

فصل دوم: فضاسازی و صحنه‌پردازی دوبعدی

۶۱	لایه‌بندی فضا با توجه به استوری برد
۶۹	طراحی فضای دوبعدی با توجه به حرکت و زاویه دوربین در استوری برد
۷۴	کاربرد رنگ و تعیین پالت رنگی فضای پویانماییک
۸۲	به کارگیری نورپردازی و سایه در طراحی فضا
۸۹	هماهنگی در طراحی عناصر فضا
۹۸	شناخت و به کارگیری سبکها و مکاتب هنری در طراحی فضا
۱۰۳	به کارگیری تکنیک‌های تصویرسازی در طراحی فضا
۱۱۰	اغراق در خلق فضا
۱۱۳	ترکیب فضاهای دوبعدی و سه‌بعدی
۱۱۷	تأثیر سبک بصری در انتخاب نرم‌افزار برای اجرای فضا

فصل سوم: اجرای رایانه‌ای فضای دو بعدی

۱۲۲	انتقال تصاویر دیجیتال، تعیین ابعاد و کیفیت تصویر
۱۲۷	ایجاد صفحه جدید، فرمتهای تصویر و مود
۱۳۰	دستورهای نرم‌افزار و کاربرد پنجره‌ها (لایه‌ها، قلم‌ها، پالت‌ها و فیلترها)
۱۴۰	جمعه‌ایزه و کاربرد ابزارهای ویرایش تصویر
۱۴۷	شناخت و کاربرد پنجره لایه‌ها و تاریخچه

■ اجرای خطی در فضای دیجیتال با استفاده از قلم نوری بر اساس طرح اولیه.....	۱۵۰
■ رنگ‌آمیزی، ایجاد سطوح تخت، بافت و سایه.....	۱۵۳
■ نورپردازی فضاهای دو بعدی و کاربرد فیلترها.....	۱۵۹
■ خروجی و تعامل با دیگر نرم‌افزارها (نرم‌افزارهای کامپوزیت).....	۱۷۰

■ ■ ■ ■ ■ فصل چهارم: ارتباط عناصر فضای یک اثر (لی اوت یا طرح بندی)

■ طرح بندی اشیا و اجزای صحنه	۱۷۵
■ حرکت شخصیت در لی اوت.....	۱۷۷
■ اهمیت جایگاه عناصر تشکیل‌دهنده پلان.....	۱۸۶
■ حفظ تداوم فضا (رنگ، نور، فرم، سبک بصیری و برش‌ها یا کات‌ها).....	۱۹۱
■ ایجاد عمق به وسیله دوربین یا نرم‌افزار.....	۱۹۸
■ ترفندهای لی اوت (تروکاژ) و افکتهای نرم‌افزاری در تکمیل فضا.....	۲۰۱
■ به کارگیری نور با توجه به اهمیت پلان در فضا (کیفی و کمی).....	۲۰۴
■ لی اوت با توجه به شیوه‌های اجرا (دوبعدی، سه‌بعدی و ترکیبی).....	۲۰۸
■ به کارگیری پرسپکتیو در لی اوت.....	۲۱۲

■ ■ ■ ■ ■ فصل پنجم: تمهیدات و طراحی صحنه برای فضاهای سه‌بعدی

■ فضاسازی و تکنولوژی‌های نوین.....	۲۱۹
■ بررسی انواع فضاهای سه‌بعدی.....	۲۲۳
■ اغراق و مورف در طراحی فضاهای فانتزی سه‌بعدی.....	۲۲۹
■ مت پینتینگ و دیجیتال پینت در فضای سه‌بعدی	۲۳۵
■ فضاسازی تکنیک‌های سه‌بعدی ترکیبی.....	۲۴۰
■ کاربرد جلوه‌های ویژه رایانه‌ای و افکتها برای ایجاد تروکاژها.....	۲۵۰
■ فضاسازی در آثار تجربی (اکسپریمنتال).....	۲۵۵
■ بررسی مواد و خواص آن‌ها برای طراحی فضای سه‌بعدی	۲۶۰
■ ترفندهای طراحی صحنه (استاپ موشن).....	۲۶۴

■ ■ ■ ■ ■ منابع و مأخذ

■ منابع و مأخذ	۲۶۷
----------------------	-----

در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و نیازهای متغیر دنیای کار و مشاغل، برنامه درسی رشته پویانمایی (انیمیشن) طراحی و براساس آن محتوای آموزشی نیز تألیف گردید. کتاب حاضر از مجموعه کتاب‌های کارگاهی می‌باشد که برای پایه یازدهم تدوین و تألیف گردیده است این کتاب دارای ۵ پودمان است که هر پودمان از یک یا چند واحد یادگیری تشکیل شده است. همچنین ارزشیابی مبتنی بر شایستگی از ویژگی‌های این کتاب می‌باشد. هنرآموزان گرامی می‌بایست برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات برای هر هنرجو ثبت کنند. نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد و نمره هر پودمان از دو بخش تشکیل می‌گردد که شامل ارزشیابی پایانی در هر پودمان و ارزشیابی مستمر برای هریک از پودمان‌ها است. از ویژگی‌های دیگر این کتاب طراحی فعالیت‌های یادگیری ساخت‌یافته در ارتباط با شایستگی‌های فنی و غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای و مباحث زیست محیطی است. این کتاب جزئی از سنته آموزشی تدارک دیده شده برای هنرجویان است که لازم است از سایر اجزاء سنته آموزشی مانند کتاب همراه هنرجو، نرمافزار و فیلم آموزشی در فرایند یادگیری استفاده شود. کتاب همراه هنرجو در هنگام یادگیری، ارزشیابی و انجام کار واقعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. شما می‌توانید برای آشنایی بیشتر با اجزای سنته یادگیری، روش‌های تدریس کتاب، شیوه ارزشیابی مبتنی بر شایستگی، مشکلات رایج در یادگیری محتوا کتاب، بودجه‌بندی زمانی، نکات آموزشی شایستگی‌های غیرفنی، آموزش ایمنی و بهداشت و دریافت راهنمای و پاسخ فعالیت‌های یادگیری و تمرین‌ها به کتاب راهنمای هنرآموز این درس مراجعه کنید. لازم به یادآوری است، کارنامه صادر شده در سال تحصیلی قبل بر اساس نمره ۵ پودمان بوده است. در هنگام آموزش و سنجش و ارزشیابی پودمان‌ها و شایستگی‌ها، می‌بایست به استانداردار ارزشیابی پیشرفت تحصیلی منتشر شده توسط سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی مراجعه گردد. رعایت ایمنی و بهداشت، شایستگی‌های غیر فنی و مراحل کلیدی بر اساس استاندارد از ملزومات کسب شایستگی می‌باشند. همچنین برای هنرجویان تبیین شود که این درس با ضریب ۸ در معدل کل محاسبه می‌شود و دارای تأثیر زیادی است.

کتاب شامل پودمان‌های ذیل است:
پودمان اول: با عنوان طراحی فضاهای دو بعدی (کانپیست فضا)، اصول اولیه طراحی فضا بر اساس سناریو را آموزش می‌دهد.

پودمان دوم: با عنوان فضاسازی و صحنه‌پردازی دو بعدی، به طراحی فضا بر اساس استوری بردن می‌پردازد.

پودمان سوم: با عنوان اجرای رایانه‌ای فضای دو بعدی، اجرای فضای دو بعدی رایانه‌ای از طریق تلفیق تصاویر را آموزش می‌دهد.

پودمان چهارم: با عنوان ارتباط عناصر فضای یک اثر (لی‌اوٹ یا طرح‌بندی)، لی‌اوٹ در پویانمایی دو بعدی را آموزش می‌دهد.

پودمان پنجم: با عنوان تمهیدات و طراحی صحنه برای فضاهای سه بعدی، ساخت پویانمایی تلفیقی با استفاده از کرومکی و نرم افزار را آموزش می‌دهد.
امید است که با تلاش و کوشش شما همکاران گرامی اهداف پیش‌بینی شده برای این درس محقق گردد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کارداش

سخنی با هنرجویان عزیز

شرایط در حال تغییر دنیای کار در مشاغل گوناگون، توسعه فناوری‌ها و تحقق توسعه پایدار، ما را بر آن داشت تا برنامه‌های درسی و محتوای کتاب‌های درسی را در ادامه تغییرات پایه‌های قبلی براساس نیاز کشور و مطابق با رویکرد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران در نظام جدید آموزشی بازطراحی و تأثیف کنیم. مهم‌ترین تغییر در کتاب‌ها، آموزش و ارزشیابی مبتنی بر شایستگی است. شایستگی، توانایی انجام کار واقعی بطور استاندارد و درست تعریف شده است. توانایی شامل دانش، مهارت و نگرش می‌شود. در رشته تحصیلی - حرفه‌ای شما، چهار دسته شایستگی در نظر گرفته است:

۱. شایستگی‌های فنی برای جذب در بازار کار مانند توانایی طراحی فضا و صحنه در پویانمایی
۲. شایستگی‌های غیر فنی برای پیشرفت و موفقیت در آینده مانند نوآوری و مصرف بهینه
۳. شایستگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات مانند کار با نرم افزارها
۴. شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر مانند کسب اطلاعات از منابع دیگر

بر این اساس دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش مبتنی بر اسناد بالادستی و با مشارکت متخصصان برنامه‌ریزی درسی فنی و حرفه‌ای و خبرگان دنیای کار مجموعه اسناد برنامه درسی رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای را تدوین نموده‌اند که مرجع اصلی و راهنمای تألیف کتاب‌های درسی هر رشته است.

این درس، سومین درس شاستگی‌های فنی و کارگاهی است که ویژه رشته پویانمایی (انیمیشن) در پایه ۱۱ تألیف شده است. کسب شایستگی‌های این کتاب برای موفقیت آینده شغلی و حرفه‌ای شما بسیار ضروری است. هنرجویان عزیز سعی نمایید؛ تمام شایستگی‌های آموزش داده شده در این کتاب را کسب و در فرآیند ارزشیابی به اثبات رسانید.

کتاب درسی طراحی صحنه و فضا در پویانمایی شامل پنج پودمان است و هر پودمان دارای یک یا چند واحد یادگیری است و هر واحد یادگیری از چند مرحله کاری تشکیل شده است. شما هنرجویان عزیز پس از یادگیری هر پودمان می‌توانید شایستگی‌های مربوط به آن را کسب نمایید. هنرآموز محترم شما برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات منظور می‌نماید و نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد. در صورت احراز نشدن شایستگی پس از ارزشیابی اول، فرست جبران و ارزشیابی مجدد تا آخر سال تحصیلی وجود دارد. کارنامه شما در این درس شامل ۵ پودمان و از دو بخش نمره مستمر و نمره شایستگی برای هر پودمان خواهد بود و اگر دریکی از پودمان‌ها نمره قبولی را کسب نکردد، تنها در همان پودمان‌ها لازم است مورد ارزشیابی قرار گیرید و پودمان‌هایی قبول شده در مرحله اول ارزشیابی مورد تایید و لازم به ارزشیابی مجدد نمی‌باشد. همچنین این درس دارای ضریب ۸ است و در معدل کل شما بسیار تاثیرگذار است.

همچنین علاوه بر کتاب درسی شما امکان استفاده از سایر اجزاء بسته آموزشی که برای شما طراحی و تالیف شده است، وجود دارد. یکی از این اجزای بسته آموزشی کتاب همراه هنرجو می‌باشد که برای انجام فعالیت‌های موجود در کتاب درسی باید استفاده نمایید. کتاب همراه خود را می‌توانید هنگام آزمون و فرایند ارزشیابی نیز همراه داشته باشید. سایر اجزای بسته آموزشی دیگری نیز برای شما در نظر گرفته شده است که با مراجعه به وبگاه رشته خود با نشانی www.tvoccd.medu.ir می‌توانید از عنایون آن مطلع شوید.

فعالیت‌های یادگیری در ارتباط با شایستگی‌های غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای، حفاظت از محیط زیست و شایستگی‌های یادگیری مدام‌العمر و فناوری اطلاعات و ارتباطات همراه با شایستگی‌های فنی طراحی و در کتاب درسی و بسته آموزشی ارائه شده است. شما هنرجویان عزیز کوشش نمایید این شایستگی‌ها را در کنار شایستگی‌های فنی آموزش ببینید، تجربه کنید و آنها را در انجام فعالیت‌های یادگیری به کار گیرید.

رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و حفاظتی از اصول انجام کار است لذا توصیه‌های هنرآموز محترمان در خصوص رعایت مواردی که در کتاب آمده است، در انجام کارها جدی بگیرید. امیدواریم با تلاش و کوشش شما هنرجویان عزیز و هدایت هنرآموزان گرامی، گام‌های مؤثری در جهت سربلندی و استقلال کشور و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی و تربیت مؤثری شایسته جوانان برومند میهن اسلامی برداشته شود.

دفتر تأليف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش